

Representantforslag 62 S

(2014–2015)

fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Ingunn Gjerstad, Snorre Serigstad Valen og Torgeir Knag Fylkesnes

Dokument 8:62 S (2014–2015)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Ingunn Gjerstad, Snorre Serigstad Valen og Torgeir Knag Fylkesnes om retten til trygg og giftfri luft

Til Stortinget

Bakgrunn

Luften i flere norske byer er helsefarlig, og særlig er problemet stort på kalde og klare dager. For mye svevestøv, eksos og nitrogendioksid (NO₂) i luften kan være skadelig for alle, men særlig rammer det barn og eldre, gravide og personer med helseproblemer. På europeisk nivå antar man at en halv million mennesker dør for tidlig på grunn av forurensset luft, opplyser Miljødirektoratet. I Norge tror man at om lag 1 500 mennesker dør hvert år på grunn av forurensningen. I tillegg opplever mange mennesker nedsett livskvalitet fordi den helseskadelige luftforurensningen påfører plager til mennesker med astma, kols, kronisk hoste, bronkitt og hjerte- og karsykdommer.

Forskere ved Nasjonalt folkehelseinstitutt, Statens vegvesen og Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo har sammenlignet 50 000 dødsfall i Oslo gjennom ti år. Forskningsrapporten slår fast at luftkvaliteten i Oslo til tider er så dårlig at flere med hjerte- og lungeplager dør kort tid etter dager med ekstra høy luftforurensning. Dødeligheten er høyest tre til fem dager etter at forurensningen når sine toppnivåer. Dette er det mest alvorlige konkrete eksempelet på konsekvensene av overskridelser av grenseverdiene på enkeltdager.

En annen stor utfordring for folkehelsen er forhøyede konsentrasjoner av skadelige utslipp over lang tid. Forskning viser at høy årsmiddelkonsentra-

sjon av skadelige utslipp fører til alvorlige helseskader og økt dødelighet, og i de store byene er nitrogendioksid (NO₂) en særlig utfordring.

EFTAs overvåkningsorgan, ESA (EFTA Surveillance Authority), har advart Norge om at grenseverdiene for skadelige utslipp gjentatte ganger brytes. Norge, ved klima- og miljøminister Tine Sundtoft, har meldt tilbake til ESA at det ikke er utsikter til å løse situasjonen før 2025. ESA varslet i desember 2014 at de åpner sak mot Norge for brudd på grenseverdiene i luftkvalitetsdirektivet og at de vil bringe saken inn for EFTA-domstolen. Dette vil i så fall være den første rettssaken mot Norge i EFTA-domstolen på miljøområdet.

Vegtrafikken er den største kilden til lokal forurensning i byene. I tillegg gir fyring til oppvarming, utslipp fra havner og industri og langtransportert forurensning helseskadelige utslipp. Følgende tiltak vil ifølge Norsk institutt for luftforskning kunne redusere luftforurensningen:

- Trafikkreduserende tiltak gjennom arealplanlegging, bygging av gang- og sykkelveger, kollektivsatsing, etablering av lavutslippssoner, trafikanbetaling/vegprising og parkeringsrestriksjoner
- Støvbinding med magnesiumklorid og støvfjerning gjennom gaterenhold
- Reduserte hastigheter på vegene
- Bruk av piggfrie vinterdekk
- Riktig valg av drivstoff og motorteknologi
- Innfasing av vedovner med lavt utslipp
- Innføring av landstrøm til skip i havneleie
- Internasjonale avtaler for å redusere langtransportert forurensning

Forslagsstillerne er opptatt av å bedre luftkvaliteten og sikre at alle mennesker får puste i trygg og

giftfri luft. Statens virkemiddelbruk påvirker luftkvaliteten i byene. Staten har ansvaret for riksvegene, og har dermed påvirkning på trafikkmengden inn mot de store byene. Staten har også medansvar for kollektivsatsingen i kommunene, og de statlige bevilgningene bør økes kraftig i årene som kommer. Videre påvirker den nasjonale avgiftspolitikken både valg av oppvarmingskilder i bygninger og hvilke motorteknologier som velges i kjøretøyparken. Forslagsstillerne vil fremme og støtte forslag som gjør at den nasjonale politikken bidrar til redusert lokal forurensning.

Det er kommunene som er forurensningsmyndighet for lokal luftkvalitet. Kommunene har derfor ansvar for å utrede tiltak dersom luftkvaliteten er nær grenseverdiene, og iverksette disse for å unngå overskridelser av grenseverdiene på kort og lang sikt.

Flere kommuner i Norge har gjennomført tiltak i form av panteordninger for gamle vedovner, restriksjoner på piggdekk, hastighetsreduksjoner og vedlikehold av veger. Eksempelvis har Kristiansand og Trondheim innført tidsdifferensierte bompenger. I Bergen og Oslo har man innført piggdekkgebyr.

Forslagsstillerne er tilhengere av å gi kommunene adgang til å bruke flere virkemidler for å kunne redusere utslipp. Derfor bidro Sosialistisk Venstreparti nylig til flertall på Stortinget for å sikre kommunene hjemmel i vegtrafikkloven til å opprette lavutslippssoner, og for å be regjeringen fremme forslag til flere virkemidler som kan begrense biltrafikken i perioder der luftforurensningen er høy. Sosialistisk Venstreparti var dessuten en del av et mindretall som stemte for å gi kommunene som ønsker det, mulighet til å innføre restriksjoner på kjøring av dieslbiler i de store byene, miljødifferensierte bompenger, hjemmel til stenging av parkeringsplasser, hurtigetablering av

kollektivfelt og adgang til å kunne kreve inn lokale miljøavgifter.

Selv om kommunene er forurensningsmyndighet for lokal luftkvalitet, er det Norge som land som nå er stevnet inn for brudd på luftkvalitetsdirektivet. Forslagsstillerne mener kommunene har stort handlingsrom til å gjennomføre trafikkreduserende tiltak som vil få ned utslippene. Likevel har flere kommuner til tross for dårlig luftkvalitet latt være å bruke virkemidler de har for å regulere biltrafikk, for eksempel økt satsing på kollektivtrafikk, satsing på tilrettelegging for sykkel og gange, rushtidsavgift, piggdekkavgift og redusert parkering i sentrum.

Forslagsstillerne tar med dette forslaget derfor til orde for at den statlige virkemiddelbruken må skjerpes overfor kommuner som ikke sikrer innbyggerne sine trygg og giftfri luft gjennom å innføre dagbøter og pålegg om ekstratiltak. Bøter og pålegg om ekstratiltak skal ilegges kommunene av Miljødirektoratet basert på en faglig vurdering.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen foreslå lovhjemmel for at staten skal kunne ilegge bøter til kommuner som bryter grenseverdiene for luftkvalitet per time.
2. Stortinget ber regjeringen foreslå lovhjemmel om statlige pålegg om ekstratiltak, samt bøter, til kommuner som bryter grensene for luftkvalitet som årsgjennomsnitt.

12. februar 2015